

יום א', י"א בכסלו תשע"ז (11 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

היום, ב-י"א בכסלו, בשנת תש"ו (1945), מגילת ישיבה קולג' (לימים ישיבה יוניברסיטי) תוקן על ידי מועצת העוצרים של מדינת ניו יורק, מה שהופך אותו לאוניברסיטה האמריקאית הראשונה בחסות היהודית. במהלך המחצית הראשונה של המאה ה-20, אוניברסיטאות אמריקאיות רבות שמרו על שיטת המכסות האזוריות, לפיה מספר המקומות עבור סטודנטים יהודים היה לעתים קרובות מוגבל - עם זאת, זה היה טוב יותר מאשר המצב בימי הביניים, כאשר אוניברסיטאות נסגרו לחלוטין לסטודנטים יהודים. ישיבה יוניברסיטי הקלה במצב זה, וכיום הוא נחשב לאחד מהמוסדות האקדמיים המובילים באמריקה, המציע תארים מתקדמים בלימודי רבנות, עסקים, רפואה, משפטים, וחינוך יהודי.

[תורגם מהמקור]



נומרוס קלאוזוס (לטינית: Numerus Clausus, "מספר סגור") הוא שם כולל לשיטות להגבלת מספר הסטודנטים בבתי ספר תיכוניים ובאוניברסיטאות בשל חוסר במקומות לימוד או בשל סיבות פוליטיות וחברתיות שונות.

כמעט בכל מדינות העולם נהוגה צורה מסוימת של נומרוס קלאוזוס, שכן מספר המתמודדים על מקומות הלימוד באוניברסיטאות גדול כמעט תמיד ממספר מקומות הלימוד. השיטה לסינון המתמודדים ורף הקבלה תלויים בהיצע מקומות הלימוד לעומת הביקוש להם, וכן באופי ההשכלה הגבוהה במקום מסוים.

.....

נומרוס קלאוזוס כשיטת אפליה

לפני מלחמת העולם השנייה התייחס המושג **נומרוס קלאוזוס** לתופעת סינון הסטודנטים לפי דתם או שייכותם האתנית, בצורה של איסור מוחלט על קבלתם של סטודנטים בני דת או קבוצה אתנית מסוימת, או הקפדה על כך שמשקלם היחסי של סטודנטים ממיעוט מסוים לא יעלה על חלקם של בני מיעוט זה באוכלוסייה. מגבלה זו הופעלה באחדות ממדינות מזרח אירופה בעיקר ביחס לסטודנטים ממוצא יהודי.

באימפריה הרוסית נקבעה מגבלה זו בשנת 1887, ונקבע ששיעור היהודים בבתי הספר התיכוניים ובאוניברסיטאות לא יעלה על 10% בערי תחום המושב, 5% אחוז ביתר היישובים, ו-3% בלבד במוסקבה ובסנקט פטרבורג. בשנת 1917, לאחר המהפכה, בוטלה מגבלה זו. היא הוחזרה לשימוש לאחר מלחמת העולם השנייה, עם עליית גל אנטישמיות בברית המועצות. המגבלה הייתה

"לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל וישיב בה."

מתוך פרק התהלים [כ"ד] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום ראשון בשבת

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום טוב ונעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לפדיון נפשם של נעדרי וכלואי ישראל, ורפואתם השלמה לכל חולי ישראל

יום א', י"א בכסלו תשע"ז (11 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם. אבא קובנר, 1978

לא-רשמית, ונאכפה על ידי הק.ג.ב. בשיטות שונות, וביתר שאת בערים הגדולות ומוסדות הלימוד המבוקשים יותר.

בהונגריה נחקקה מגבלה זו ב-21 בספטמבר 1920, כחלק מגל האנטישמיות שעלה עם משטרו של מיקלוש הורטי, ובמסגרתה נקבע ששיעור הסטודנטים היהודים לא יעלה על 6% מכלל הסטודנטים (זה היה שיעור היהודים באוכלוסייה), לעומת שיעור של 30% לפני מלחמת העולם הראשונה. אף על פי שבחוק לא הזכירה המילה "יהודי", חוק זה נחשב לחוק האנטישמי (רק ליהודים היה ייצוג יתר במוסדות הלימודיים) הראשון שחוקק באירופה במאה ה-20. [1] חרף הגבלה זו למדו בהונגריה אחדים מגדולי אנשי המדע של המאה העשרים ממוצא יהודי, ובהם ג'ון פון נוימן ופאול ארדש.

פולין ניסתה להנהיג נומרוס קלאוזוס בשנת 1923 אך נתקלה בהתנגדות של חבר הלאומים, ולכן הונהגה מגבלה זו באופן לא רשמי. מספר הסטודנטים היהודים הוגבל ל-10%, כשיעור היהודים באוכלוסייה. בשנת 1937, עם גבור האנטישמיות, הוטל איסור מוחלט על קבלת יהודים לאוניברסיטאות.

ברומניה הונהג נומרוס קלאוזוס בשנת 1926. בארצות הברית (בפרט בניו אינגלנד) ננקטו בשנות ה-20 של המאה ה-20 צעדים שמטרתם צמצום מספר היהודים באוניברסיטאות.

יהודים שחפצו בהשכלה התמודדו עם הנומרוס קלאוזוס בדרכים שונות: תשלום שוחד, המרת דת או יציאה ללימודים במדינות שבהן לא הייתה הגבלה זו. בהונגריה, למשל, עזבו 5,000 צעירים יהודים את המדינה בעקבות הנהגת נומרוס קלאוזוס; ברוסיה התפתח החינוך העברי העצמאי; יהודים מעטים התנצרו כדי לקדם עצמם בעולם האקדמי. [ומה שלא מוזכר במאמר זה, הקמת מוסדות יהודיים עצמאיים במקומות שהדבר התאפשר, וכן עליה ארצה כדי להקים חיים יהודיים עצמאיים בארצנו. מג]

נומרוס ולאכוס

ברומניה הוצאה שיטה נוספת, שמטרתה קידום האינטרסים של הרוב - "נומרוס ולאכוס" (numerus valachus) או "נומרוס פרופורציונליס" (numerus proportionalis). בהתאם לנומרוס ולאכוס, כל מפעל וכל מוסד היו אמורים לכלול בין המועסקים שלו מועסקים בני הרוב הרומני (ולאכים) ביחס מתאים ליחס הרומנים באוכלוסיית רומניה, יחס שנקבע לפי שנת 1930, בה היו ברומניה 71.9% רומנים. את הרעיון הזה קידמה בעיקר המפלגה החזית הלאומית (Frontul Românesc) בהנהגתו של אלכסנדרו ואידה-וויבוד. שיטת נומרוס קלאוזוס כוונה נגד חברות משפחתיות, שהיו מקובלות אצל יזמים יהודים.

[מקור]

"לְדוֹד מְזֻמּוֹר לֵה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה תִּבֵּל וְיִשְׁבִּי בָהּ."

מתוך פרק התהלים [כ"ד] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום ראשון בשבת

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום טוב ונעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לפדיון נפשם של נעדרי וכלואי ישראל, ורפואתם השלמה לכל חולי ישראל